

PRIKAZI KNJIGA I ČASOPISA

Pukovnik Pajram: MAKSIMALNA BEZBEDNOST SA MINIMUMOM SNAGA

U početku svog članka pod gornjim naslovom¹⁾ pisac ističe značaj načela bezbednosti za primenu svih ostalih ratnih načela. On navodi izvesne citate velikih vojskovođa i vojnih klasika novijeg doba, ali se u tim citatima značaj tog načela tretira jednostrano i izdvojeno i ne ukazuje se na njegovo mesto u odnosu na sva ostala načela.

Sve vrste neprijateljskog dejstva zahtevaju obezbeđenje sopstvenih jedinica. Ta dejstva su različita: neka su zadržala svoj značaj kroz vekove, neka su nestajala i ponovo se pojavljivala, a neka su sasvim nova. Tako su se, naprimer, partizanska i gerilska dejstva primenjavala u Napoleonovim ratovima sa Rusijom i docnije u Američkom građanskom ratu, pa zatim nestala, da bi se ponova pojavila u Drugom svetskom ratu i u Koreji, ovoga puta zajedno sa infiltriranjem koje je bilo poznato od ranije iz borbi sa Indijancima (treba zameriti piscu što kod nabiranja zemalja koje su primenjivale gerilska dejstva Jugoslaviju uopšte ne pominje).

Brzi razvoj savremene tehnike naoružanja stavlja načelo bezbednosti pred nove zahteve, što ne znači da se sve ranije definicije i odgovarajuće mere moraju iz osnovna izmeniti.

Prema gledištima maršala Foša, bezbednost bazira na vremenu, prostoru i otpornoj snazi jedinice. Materijalna bezbednost se sastoji u izbegavanju neprijateljskog udara ako nije poželjan, a taktička da se preduzmu mere da se zadatak izvrši i pod nepovoljnim okolnostima.

Po mišljenju pisca, pod merama bezbednosti danas bi se podrazumevale sve mere sračunate na zaštitu od neprijatelj-

skog uznemiravanja, izviđanja i iznenađenja i na očuvanje slobode akcije. Ove mere moraju se preduzimati u svako doba i u okviru svih jedinica i službi.

U savremenom ratu neprijatelj može da nas ugrozi: kopnenim napadom koji se karakteriše pokretljivošću i brzinom, što dovodi do većih promena na liniji fronta i mogućnosti manjih proboja od kojih mogu biti ugrožene i jedinice u pozadini;

— napadom iz vazduha kome su izložene sve jedinice;

— tenkovskim napadom koji takođe može ugroziti jedinice u pozadini;

— vazдушnim desantima, partizanskim i gerilskim dejstvima i infiltriranjem manjih jedinica u vidu uznemiravanja ili u vidu širokih akcija;

— špijunažom, sabotажom i podzemnim akcijama čiji značaj može biti potenciran ideološkom podlogom;

— novim, nepoznatim naoružanjem uključujući dirigovane projekte, rakete, hemisko, biološko, bakteriološko i atomsko naoružanje — u čijim okvirima se naročito mogu očekivati iznenađenja;

— kombinovanim napadom pomenutih načina i pomorskim desantom, uključujući rejдове, amfibijske operacije, artiljerijska bombardovanja i ostala dejstva pomorskih snaga.

Mere bezbednosti takođe su se razvijale paralelno sa razvojem vojne tehnike i načinima mogućih neprijateljskih dejstava i one danas obuhvataju:

— sistem osiguranja i upozoravanja (prethodnice, pobočnice, zaštitnice, izviđačke i osiguravajuće delove, patrolne spoljne i unutrašnje straže, obaveštajnu i kontraobaveštajnu službu, mehanička, elektronska električna, zvučna i vizuelna sredstva);

¹⁾ Maximum Security with Minimum Forces, by Colonel Joseph S. Piram, *Military Review*, decembar 1952.

— sredstva veze koja omogućavaju kontrolu odbranbenih mera, izveštavanje više komande i traženje pomoći;

— neprekidno izviđanje i borbenu gotovost (držanje u pripravnosti dela jedinice; oružje mora biti stalno pri ruci kod svih, pa i pozadinskih jedinica);

— svaka jedinica mora da ima svoju udarnu grupu, sposobnu da razvije, odbije ili zadrži neprijateljski napad. Svaka jedinica mora imati rezervu — dovoljno pokretnu za pariranje nepredviđenih dejstava;

— pasivne mere (korišćenje zemljišta za zaštitu, prikrivanje i prepreke; primena veštačkih radova, prepreka i rušenja; kamuflaža; individualna i kolektivna zaštitna oprema; rasplintost i pokretljivost; izbegavanje zatrovanih i radioaktivnih prostorija i primena disciplinskih mera i kontrole).

Opšti plan obezbeđenja treba da obuhvati sve jedinice i službe i da uskladi njihove napore, koristeći celokupno boračko i neborračko ljudstvo, pa i mesno stanovništvo (za zaštitu nekog objekta). On mora predvideti mere vojne uprave, lokalne policije, kontraobaveštajnu službu i druge i objediniti zahteve političke, ekonomske, administrativne i vojne bezbednosti.

Međutim, mere bezbednosti ne smeju da sputavaju jedinice. Drske akcije često više doprinose bezbednosti nego i sama opreza. Sun Cu je smatrao da brojna slabost dolazi kao posledica mera za zaštitu od neprijateljskih dejstava, a da se nadmoćnost postiže ako neprijatelja nateramo na preduzimanje takvih mera.

Maksimalnu bezbednost treba postići sa minimalnim sredstvima. U cilju da se bezbednost postigne sa što manjim utroškom žive sile, potrebno je:

— koristiti što više municiju, elektronske, mehaničke i druge sprave za osiguranje i upozoravanje;

— braniti otsudno samo najvažnije regione, kao što su činile velike vojskovođe;

— unutrašnje straže predvideti samo kod osobito značajnih objekata, a ostale fititi prolaznim jedinicama i patrolama. To ne znači odustajanje od primene kružne i vertikalne odbrane, već samo meru protiv rasturanja snaga;

— široko primenjivati sredstva veze;

— koristiti u potpunosti zemljište i veštačke radove na njemu;

— ograničiti broj prilaza ka nekom objektu u granicama mogućnosti;

— povećati vatrenu snagu, pokretljivost i izvežbanost jedinice da bi se podigla njena jačina. Pozadinske jedinice i ljudstvo obučiti za borbu kao što se bori pešadija i osposobiti ih za otpor protiv desanata, gerilskih dejstava i infiltriraca;

— uspostaviti kontrolu vojnog i civilnog kretanja, a kretanje meštana ograničiti na najnužniju meru i regulisati ga dozvolama, pasošima i drugim merama;

— što pre izvršiti čišćenje, registrovanje i kontrolu mesnog stanovništva; opasna lica staviti pod stražu ili ukloniti i vršiti iznenadne kontrole;

— iskoreniti zaostale neprijateljske jedinice koje mogu inače razviti gerilska dejstva kao u Koreji;

— organizovati efikasnu kontraobaveštajnu službu radi hvatanja i otkrivanja neprijateljskih agenata i sabotera, prikupljanja informacija, sprečavanja neprijateljskih aktivnosti, proveravanja civilnog stanovništva i vođenja istraga. Jedinice treba da potpomažu ovu službu;

— održavati strogu disciplinu u držanju, snabdevanju, kretanju i voženju, kao i u ophođenju prema stanovništvu, jer to na njega čini snažan utisak, a i znatno doprinosi otežavanju neprijateljskih aktivnosti;

— pravilno koristiti lica koja poznaju rejon operacija, jezik, zemljište, stanovništvo i njegove običaje — za službu u izviđačkim jedinicama, patrolama, vojnoj upravi, obaveštajnoj i kontraobaveštajnoj službi i

— organizovati vojnu upravu u cilju smirenja okupirane zone, sprečavanja krijumčarenja, uspostave lokalne uprave, policije i drugih službi. Sa stanovništvom treba normalizovati odnose i uspostavljanjem verskih i kulturnih sloboda, a njegovo poverenje sticati zavodjenjem plaćenog rada, bez prinude.

Svi ovi postupci, naravno, ne mogu zameniti one mere koje su predviđene odgovarajućim pravilima, već ih mogu samo olakšati.

*

U članku nisu iscrpna sva pitanja bezbednosti, ali je ono interesantno, jer se ne ograničava na isticanje važnosti obezbeđenja, već naročito podvlači njegovu drugu stranu koja se češće gubi iz vida, tj. kako da se ono ostvari sa najmanje

snaga i sredstava. Pri razmatranjima pisac ima više u vidu neprijateljsku, nego sopstvenu teritoriju, pa i u zaključku navodi Napoleonove reči da je generalu na okupiranoj teritoriji otežan položaj, jer strogošću povećava broj neprijatelja, a

blagošću pobuđuje nade koje, pošto se ne mogu ostvariti, dovode do neželjenih sukoba. Međutim, ovo gledište je zastarelo. Savremeni ratovi nameću okupaciju prvenstveno iz političkih razloga, a tek zatim iz vojnih, zbog čega je ista nemilosrdna. S. P.

Vilhelm Vilemer: MASKIRANJE NA BOJIŠTU

U članku pod gornjim naslovom,¹⁾ pisac razmatra maskiranje na bojištu od ugleda sa zemlje i iz vazduha kao i otkrivanje veštačkim putem, dajući samo opšti pregled sredstava i način maskiranja u Nemačkoj armiji pred kraj Drugog svetskog rata. Njegove pobude da iznese iskustva baš iz ovog perioda rata proističu iz činjenice što je Nemačka armija, usled apsolutne nadmoćnosti u vazduhu Zapadnih sila, bila prinuđena da primeni dalekosežne mere maskiranja. Zbog toga su ta iskustva dragocena i kao takva ne bi trebalo da ostanu neiskorišćena.

Istina, pisac svoja izlaganja ne potkrepljuje primerima, već daje samo opšti pregled sredstava i način maskiranja. Zbog toga članak nije dovoljno ubedljiv, ali je u svakom slučaju koristan za razmišljanje. Ovo vrlo važno pitanje u praksi se često zanemaruje i o njemu se malo piše.

Pre izlaganja sredstava i načina maskiranja kod Nemačke armije, pisac iznosi svoja gledišta na osnovu pomenutih iskustava i formuliše ih kao načela za buduću primenu maskiranja: apsolutna zaštita od otkrivanja ne postoji; izvesno sredstvo je utoliko bolje ukoliko se može primenjivati svestranije i sa više prilagođavanja; maskiranje se primenjuje sa potrebnim predviđanjem, jednom otkriveni objekat nema skoro nikakvog smisla naknadno maskirati i najzad, sva sredstva maskiranja moraju biti jednostavna i upotrebljiva na frontu i ne smeju uticati na sopstvenu pokretljivost i vatreno dejstvo.

Interesantno je da se sva ova načela maskiranja odnose samo na prikrivanje stvarnog, dok prikazivanje lažnog pisac nije imao u vidu, mada je ovaj način ranije, a naročito u Drugom svetskom ratu,

mного primenjivan i dao je vrlo dobre rezultate.

U pogledu korišćenja raznih boja pri primeni maskiranja, iznosi se jedno dragoceno iskustvo; naime, posle više pokušaja bojenjem jednom bojom sa mrljama drugih boja, došlo se do iskustva da je ovaj način pored svojih dobrih strana ipak morao ustupiti mesto zeleno-sivoj boji, tj. boji lišća, naročito pri borbi na bliskim otstojanjima. Ovu boju imala su šatorska krila i maskirna odela SS jedinica. Kod većih površina i na većim otstojanjima pokazalo se da najviše odgovara koso mazaње u tri boje, tj. u mutno zeleno-žuto-smeđim nijansama radi uklanjanja oštrih ivica predmeta koji se premazuju.

Pošto se osnovna nijansa jedne terenske prostorije može brzo promeniti — a to zavisi od doba godine — u članku se za takav slučaj predviđa povremeno preovlađivanje zatvorenije, svetlije ili šarene nijanse i preporučuje se elastičnost u primeni boja. Sve odgovorne službe moraju biti bogato snabdevene sudovima sa raznim bojama i aparatima za prskanje, tako da trupa na licu mesta može boje prilagoditi zemljištu.

Uslov da jedinica mora biti bogato snabdevena sudovima sa raznim bojama i aparatima za maskiranje, čemu bi trebalo dodati i potrebno visokostručno pa i talentovano ljudstvo za mešanje tih boja, ograničava primenu ovakvog maskiranja u pokretnom ratu na izuzetno važne i manje prostorije. Interesantno bi bilo da je pisac u vezi sa ovim naveo neki primer, jer ovako izaziva sumnju u praktičnu primenu ovakvog načina maskiranja na bojištu u uslovima pokretnog rata.

Pisac ukazuje na to da infra-crveni zraci predstavljaju nov problem kod bojenja, a pošto oni reprodukuju boje često sasvim drugojačije, to se ova otpstanja mogu otkloniti samo naročitom tehnikom bojenja. Pisac ne opisuje tu tehniku, a to

¹⁾ Tarnung auf dem Gefechtsfeld, von Wilhelm Willemer, *Wehrwissenschaftliche Rundschau*, novembar 1952.

iskustvo bilo bi dragoceno pošto se taj problem i danas teško rešava.

U članku se ukazuje na bezbroj mogućnosti maskiranja koje nudi priroda pokriivenog zemljišta. Pritom se kao predušlov uspeha postavlja princip da se ljudi sa tom prirodnom srode i da joj se prilagođavaju slično životinjama; u protivnom, bilo bi više štete no koristi. Iznosi se da su često činjene greške, naročito od strane jako zamorenih trupa, kada se jednostavno uzimalo najbliže okolno rastinje i stavljalo na borce, oružja i sam položaj. Usled ovakvog maskiranja, na snimcima se pojavljivala uočljiva jasna mrlja, na kojoj maskirani predmet jako otkasće.

Maskiranju položaja pisac poklanja posebnu pažnju. Međutim, način i sredstva koja opisuje, primenjivali su se ranije, a i danas se primenjuju. S druge strane, način koji je nemačka artiljerija primenjivala pri maskiranju zasluđuje pažnju. U odbrani, ona je težila da svoje vatrene položaje prikrije sve do napada neprijateljskih glavnih snaga. Do tog vremena, pojedinačni zadaci izvršavali su se pomoću zavaravajućih oruđa ili su sva artiljeriska oruđa sa jednog oteka jednovremeno ispaljivala po jedan ili dva metka i na taj način je njihovo pronalaženje pomoću svetlosti ili zvuka bilo vrlo otežano. Maskiranje dejstva artiljerije u napadu vršeno je na taj način što novopridošla artiljerija (ojačanje) nije vršila korekturno gađanje, već je koristila elemente baterija koje su već bile na položaju.

Pisac navodi da su prilazi i staze do položaja i na samom položaju često otkrivali i najbolje maskirani položaj. Kao meru za otklanjanje ovih tragova (stazice, tragovi točkova i gusenice, itd.) pisac preporučuje da se pre svega iskoriste već postojeći putevi koji vode pored položaja; zatim, da se tragovi vozila pored vatrenih položaja produže unapred, itd. Da bi se tragovi tenkovskih gusenica mogli uništiti, preporučuje se da preko njih preduvožila sa točkovima.

Pisac smatra da je i pored svih mera koje se danas preduzimaju svetlećim pa-

dobranima noć ostala kao najbolje sredstvo maskiranja pokreta i napada uopšte; a kao potvrdu za to navodi primer Rusa. Oni su pretpostavljali noćna dejstva, koristili su mrak za infiltracije kroz mestimične međuprostore fronta, ali su preduzimali i noćne napade velikog stila uz podršku tenkovskih jedinica.

Zadimljavanje, kao sredstvo maskiranja, koristili su podjednako i Rusi i Nemci i to kako za zaslepljivanje, tako i za prikriivanje pokreta. Pri ovome, najuspešnije dejstvo bilo je kada je napadač nastupao iza dimne zavese koju je vetar nosio u pravcu branioca. U pustinji su za maskiranje i obmanu mnogo korišćeni veliki vrtlozi prašine. Oni su se veštački pojačavali ili su stvarani u lažnim pravcima.

Prikupljanje podataka pomoću sredstava veze, pre svega prisluškivanjem neprijateljskog radio saobraćaja, u toku Drugog svetskog rata je kod obe strane dalo velike rezultate. Pisac preporučuje zaštitu od ovoga time što treba imati prvoklasno obučene radiste i radiodisciplinu. Kao druga mera preporučuje se da o sadržaju naređenja po pitanju priprema za pretstojeću akciju sme da zna samo ograničeni krug ljudi, tj. oni koji su direktno odgovorni za izvršenje dobivenog naređenja.

Inače, u članku se iznose i druge opšte poznate mere maskiranja sredstvom standardnih mreža, za koje se kaže da su dale dobre rezultate, ali se napominje da se još pri konstrukciji pojedinih ratnih sredstava mora voditi računa o primeni ovih mreža i predvideti odgovarajuće zakačke i druge potrebne uređaje.

Na kraju, kaže se, da primena maskiranja nikada nije sama sebi cilj, ali predstavlja vrlo važno sredstvo za postizanje pobeđe.

Pisac zaključuje da i pored njegove velike važnosti, maskiranje u mirnodopskoj obuci se isuviše olako shvata. Međutim, ono se još za vreme mira mora dobro naučiti i tako uvežbati da prede »u krv i meso trupe«.

B. Đ.

Potpukovnik Harold St. Kler: KO NAREĐUJE RUŠENJE?

U članku pod gornjim naslovom¹⁾, pisac iznosi svoja gledišta po pitanju kompetencije za rušenje. Uzeli smo da prikazemo ovaj članak jer je u teškim danima stare Jugoslavije bilo puno primera pripremljenih, a neizvršenih rušenja.

U svom uvodu pisac navodi slučaj mesta kod Remagena koga su Nemci u svome

¹⁾ Who dictates destruction?, by Lt. Col. Harold J. St. Clair, *Military Review*, oktobar 1952.

povlačenju ostavili nerazrušenog te je neoštećen pao u ruke 9 američke oklopne divizije i konstatuje da ovaj slučaj nije bio samo posledica nehata pojedinih starešina (Hitler je streljao 5 oficira zbog ovog slučaja), no i zato što Nemci nisu imali prečišćena gledišta po pitanju nadležnosti rušenja.

Isti problem postoji i kod armije SAD, jer njena savremena doktrina ne daje odgovor na pitanja: ko daje nalog za izradu plana, a ko naređuje rušenje? Kako da se osigura da samo jedan komandant planira rušenje, i kako da se obezbedi da komandant kome je to najpotrebnije, izda naređenje za rušenje? Pisac pokušava da dà odgovor na ova pitanja. On smatra da je nepobitna činjenica da će SAD u početnoj fazi budućeg rata biti primorane na strategisku defanzivu, koja će izazvati potrebu za opsežnim merama evakuacije i uništenja. One mogu biti potpune, ili u ograničenom obimu, s tim da se u ovom poslednjem slučaju vrši evakuacija i uništenje samo onog materijala koji je od životne važnosti po neprijatelja.

Povlačenje trupa UN sa r. Jalu u Koreji, u decembru 1950, predstavlja operaciju evakuacije i uništenja u ograničenom obimu. Ovde su uništavane telefonske, telegrafske i radiostanice kao i vojnička oprema i hrana. Bilo je zabranjeno uništenje električnih centrala i vodovoda, zgrada upotrebljenih za stanovanje i hrane kod civilnog stanovništva.

Rušenja koja se vrše pri operaciji evakuacije i uništenja ne smeju se mešati sa rušenjem pri zaprečavanju, tj. pri izradi pojaseva prepreka kojima je zadatak da neprijatelja zaustave, ometu, uspore i skrenu sa pravca nastupanja. Da bi se ova razlika što bolje uočila, u članku je iznet sledeći primer: u pojasu odbrane korpusa nalazi se jedna velika brana, koja snabdeva vodom veliku prostoriju i gde se stvara električna energija, za račun industrije. Prema tome, ona ima strategisku važnost za komandanta vojišta, te je njeno rušenje verovatno predviđeno u planu operacija evakuacije i uništenja. Ako bi se brana odmah razrušila, poplava bi ometala rad korpusa; međutim, ako bi se porušila kada to zaželi komandant korpusa, poplava bi predstavljala važnu prepreku za neprijatelja, a njeno rušenje moglo bi se uključiti u korpusni plan zaprečavanja. Prema izloženom, ova brana ima i taktički

i strategijski značaj pa je potrebno da se u svima ovakvim slučajevima jasno razgraniči nadležnost planiranja, pripreme i rušenja.

Taktička rušenja obično se uvršćuju u plan zaprečavanja taktičkog komandanta koji je i njegov izvršilac. Strategisko rušenje ulazi u plan evakuacije i uništenja, ali pošto komandant često ne sme da poveri ovo rušenje potčinjenoj jedinici, on ga vrši svojim organima.

Pisac izlaže tri načina za organizaciju rukovođenja rušenjem, koja — kako on kaže — potpuno usklađuju rad pri strategiskom i taktičkom rušenju:

a) pomoću grupa za rušenje obrazovanih od inženjera ili meštana koji su prijateljski raspoloženi. Pri ovome, sva strategiska rušenja vrše se pod neposrednim rukovodstvom komande vojišta, dok se vojniški plan operacije, evakuacije i uništenja deli na plan za taktički i plan za strategisko rušenje. U prvi plan unose se rušenja koja su važna kako za taktičkog komandanta, tako i za samu operaciju evakuacije i uništenja. Predviđeni radovi unose se u armijske planove zaprečavanja. Sva ova rušenja vrši taktički komandant. U drugi deo plana unose se ona rušenja koja nisu od presudne važnosti za taktičkog komandanta, ali su važna za izvršenje operacije evakuacije i uništenja. Sva ovde predviđena rušenja vrše grupe za rušenje pod neposrednim rukovodstvom komande vojišta;

b) formiraju se grupe tehničara za rušenje koje ulaze u sastav komande vojišta. Grupe se pridaju potčinjenim komandantima na njihovo traženje. Sva rušenja, kako strategiska tako i taktička, vrše na svom sektoru taktički komandanti; i

c) rušenje po određenom zadatku predstavlja kombinaciju oba ranije izneta metoda. Za ovakav način rada pripremaju se planovi koji predviđaju samo strategisko rušenje za svaku pojedinu vrstu industrije. Ovi planovi se priključuju uz plan komande vojišta za evakuaciju i uništenje. Rušenje po ovim planovima mogu vršiti ili naročito određene grupe za rušenje, ili se ono može staviti u zadatak operativnim komandantima, uz pomoć grupa tehničara za rušenje.

Pisac navodi još i sledeće činjenice koje utiču na izbor jednog od ova tri načina rada:

uloga i zadatak vojišta; taktički plan za izvršenje tog zadatka; obim odobrenog ru-

šenja; pogodnost zemljišta za primenu taktike zaprečavanja; stupanj razvoja pojedinih grana industrije na vojištu; raspoloženje stanovništva; broj i jačina inženjerskih trupa na vojištu; da li se i koliko raspolaze stručnjacima za rušenje na vojištu i geografsko prostranstvo samog vojišta.

Na zaključku pisac ponavlja da zasada ne postoji gledište koje utvrđuje odgovornost i obavezu za izradu plana operacije, evakuacije i uništenja i njegovu saglasnost sa planom zaprečavanja i napominje

da su ranije izneti načini jedini koji mogu ovo da obezbede.

*

Bivša jugoslovenska vojska 1941 godine raspolagala je mnogim planovima za rušenje, ali oni — najvećim delom — nisu odigrali svoju ulogu i rušenja nisu izvršena. Razlozi za ovo mahom su poznati; međutim, s obzirom da se iz grešaka i propusta organizacione i tehničke prirode mogu često izvući korisni zaključci, bilo bi od koristi da neko od učesnika celo ovo pitanje detaljno rasvetli. A. L.

NOĆNA ODBRANA

U švajcarskom časopisu ASMZ¹⁾ preštampan je članak iz belgiskog časopisa *L'Armee-La Nation* koji je napisao generalmajor Vanti, u kome on opširno tretira pitanje mogućnosti branioca u odbijanju dobro pripremljenog i iznenadnog noćnog napada.

Pod pretpostavkom, kaže pisac, da napadač ovakav napad izvodi sa izgledom na uspeh, tj. kada je preko dana osmatranjem i izviđanjem patrola saznao raspored odbrane i na osnovu toga pripremio akciju, kod branioca postoji samo jedan faktor koji mu omogućava preuzimanje inicijative u svoje ruke, a to je pokretljivost i manevar. Mora se uvek računati s time da će napadač i pored najboljeg maskiranja od strane branioca, uspeti da sazna ono što je bitno u braničevnoj organizaciji.

Pokretljivost, odnosno manevar, u odbrani dolazi u prvom redu do izražaja kada se tajno u toku noći mogu izvršiti promene u organizaciji odbrane, koje treba da iznenade napadača, da ga obmanu i na taj način stvore prednost u korist branioca. U tome i treba da leži razlog promene u borbenom poretku, a ne da izvesna oruđa noću ne dejstvuju ili pak dejstvuju slabije. I kada neprijatelj posle pada mraka vrši nasilno izviđanje i prepade, treba ipak izvršiti odgovarajuće promene.

Pisac iznosi nekoliko primera kako bi trebalo izvršiti promene u organizaciji odbrane. On preporučuje jedno pomeranje borbenog poretka unapred, ustranu ili unazad, prema situaciji, pri čemu položaj

koji je bio preko dana posednut, a koji je verovatno neprijatelju već dobro poznat, ne treba da bude potpuno napušten. Pritom se pomeraju borci i oruđa, ali pod izvesnim okolnostima može biti vrlo korisno pokriti vatrom i stari položaj. U ovoj promeni rasporeda treba obuhvatiti i pokretne prepreke.

Infra-crvena puška (*Sniperscope*, sa daljinom dejstva do 100 m u potpuno tamnoj noći i trajanjem dejstva 20 minuta) pruža napadaču nove mogućnosti. Veštačko osvetljavanje bojnog polja pisac odbacuje, jer smatra da se napadač uvek može prikriti, a branilac time obelodanjuje svoju pripravnost.

*

Jedan nemački oficir, učesnik u prošlom ratu iznosi u časopisu ASMZ²⁾ svoje gledište po ovome pitanju i kaže da prema članku generala Vanti izgleda kao da je odbranbeni položaj organizovan veštačkim ojačavanjem zemljišta, dok stvarna jačina branioca leži u odbranbenoj moći vatre svih sredstava. Plan vatre osigurava sa dejstvo svih oruđa, a time i njihovo najbolje dejstvo. Intenzivno izviđanje treba da omogući borbenu pripravnost i blagovremeno obaveštavanje u početku napadne akcije. Rov ima zadatak da zaštiti posadu u toku borbe, a zaprečavanja i prepreke usporavaju juriš napadača i izlažu ga za duže vreme braničevnoj vatri.

Noću odbranbena moć vatre opada, jer se napadač uočava srazmerno kasno i time

¹⁾ Verteidigung bei Nacht, *Allgemeine Schweizerische Militärzeitschrift*, maj 1952.

²⁾ Verteidigung bei Nacht, *Allgemeine Schweizerische Militärzeitschrift*, juli 1952.

se kraće vreme može tući vatrom. Sama vatra se slabo osmatra, a tačnost i brzina gađanja su smanjene. Zbog prestanka osmatranja očima, noću se povećava opasnost od iznenadnog napada.

Ovim izmenjenim okolnostima, kaže pisac, general Vanti želi da doskoči unapred iznetim promenama u organizaciji odbrane. Međutim, ovo znači da pri padu mraka i u svanuće treba vršiti promenu borbene poretka u odbrani. Jedan deo oruđa, verovatno oko polovina, u premeštanju je i nespreman za dejstvo. Sem toga, nema se dovoljno vremena ni snage za novo organizovanje položaja. Borac koji preko dana osmatra pretpolje snači će se i u toku noći na njemu. Međutim, noćni položaj koji treba po padu mraka da posedne biće mu nepoznat. Moraju se uspostaviti nove veze ili postojeće premeštati, rezerve će se teže snalaziti u pripremanju protivnapada sa novog položaja i biće potrebno pripremiti nove zaklone i skloništa. Sve ove slabosti neprijatelj će brzo uočiti i iskoristiti. Svanuće je vreme kada se najčešće vrše napadi i tada ne sme da se pojavi kriza u odbrani.

Na osnovi višegodišnjeg iskustva u ratu, nemački oficir iznosi svoje mišljenje o tome kakve mere treba preduzeti kod branioca u cilju odbijanja jednog pripremljenog i iznenadnog noćnog napada i tvrdi da je osnova za uspeh kod napadača — *iznenadjenje*. Jedan prepad protiv veštački ojačanog položaja biće onda uspešan, ako prema predviđenom planu, na osnovu izvršenih izviđanja i osmatranja, napad otpočne iznenadno i ako se dobro iskoriste trupe sa specijalnim zadacima.

Branilac ne može sprečavati neprijateljsko osmatranje, ali može protivstati nasilnom izviđanju. Pretpolje mora biti dobro osmatrano, a blagovremeno javljanje dobro organizovano, jer se time ostvaruje potpuna pripravnost. Pored toga, branilac mora u pretpolju da postavi mnogo prepreka, žice, razne mine, fugase, zvučna sredstva i dr. koje će ometati nečujne po-

krete napadača i otežavati mu upad u odbranbeni položaj. Žična prepreka neposredno iznad odbranbenog rova, kao i pokriveni rovovi, pokazali su se kao vrlo korisne prepreke.

I pored blagovremenog javljanja, često neće biti moguće zaustaviti napadača dejstvom artiljerijske vatre, te je preporučljivo da se ona upravi na prve rovove koji su pokriveni. Kako je pri noćnom napadu težište upravljeno na drugo mesto no što bi to bilo danju, naročitim noćnim planom vatre mora se osigurati dejstvo svih oruđa neposredno pred sam položaj.

Nasuprot gledištu generala Vantija, veštačko osvetljavanje pretpolja (prema iskustvu iz rata) dalo je najbolje rezultate, kako u pogledu osmatranja, tako i u pogledu podizanja morala i samopouzdanja kod boraca. Vrlo dobre rezultate daje i flankirajuća vatra, korišćenje ručne bombe i detaljno razrađen noćni plan vatre.

Prema iznetom, može se reći da branilac ima šanse da noću odbije napadača, ako uspe da mu oteža i spreči izviđanje sa zemlje, organizuje blagovremeno obaveštavanje i javljanje i osigura sebi vreme za izvođenje pripremljenih protivmera.

*

U jednom drugom švajcarskom časopisu, potpukovnik Feliks Veber podvlači korist od vežbi i takmičenja sa ciljem da se ljudstvo obuči u noćnoj orijentaciji na zemljištu i to ne samo u vojsci već i u raznim omladinskim i drugim organizacijama.³⁾

*

Iz iznetih primera vidi se da po pitanju organizacije noćne odbrane, naročito u pogledu korisnosti ili štetnosti od izmena u borbenom poretku, u stranoj literaturi ima raznih mišljenja.

³⁾ Pourquoi des courses d'orientation de nuit, *Revue Militaire Suisse*, oktobar 1952.